

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2018

ARCHEOLOGIENOTA Liersesteenweg 133 Te Ranst (Antwerpen)

ADEDE Archeologisch Rapport 319

Janssens David

Derweduwen Natascha

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 319

Archeologienota Liersesteenweg 133 te Ranst (Antwerpen).

JANSSENS DAVID & DERWEDUWEN NATASCHA

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2018
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Simon Claeys & David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

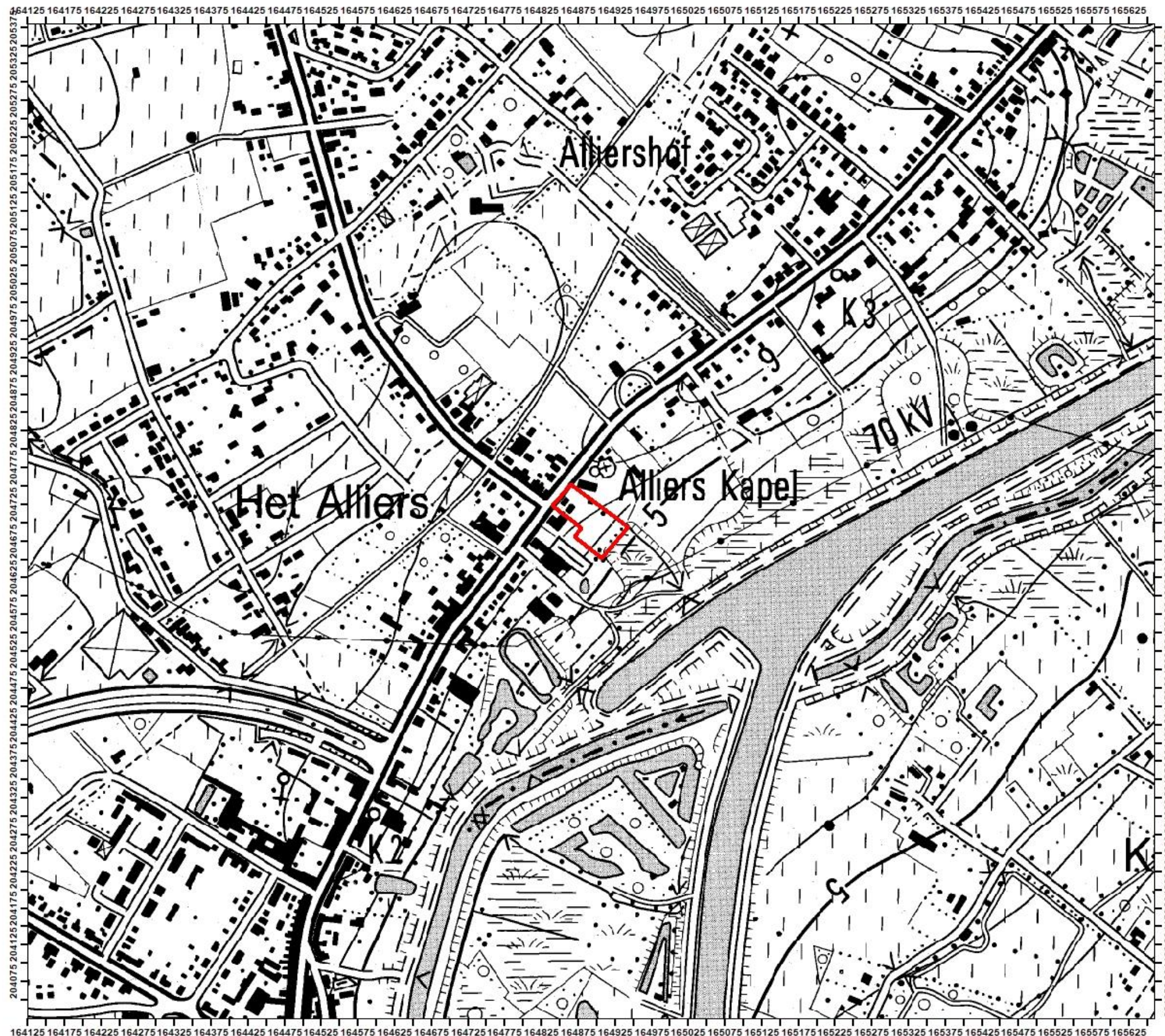
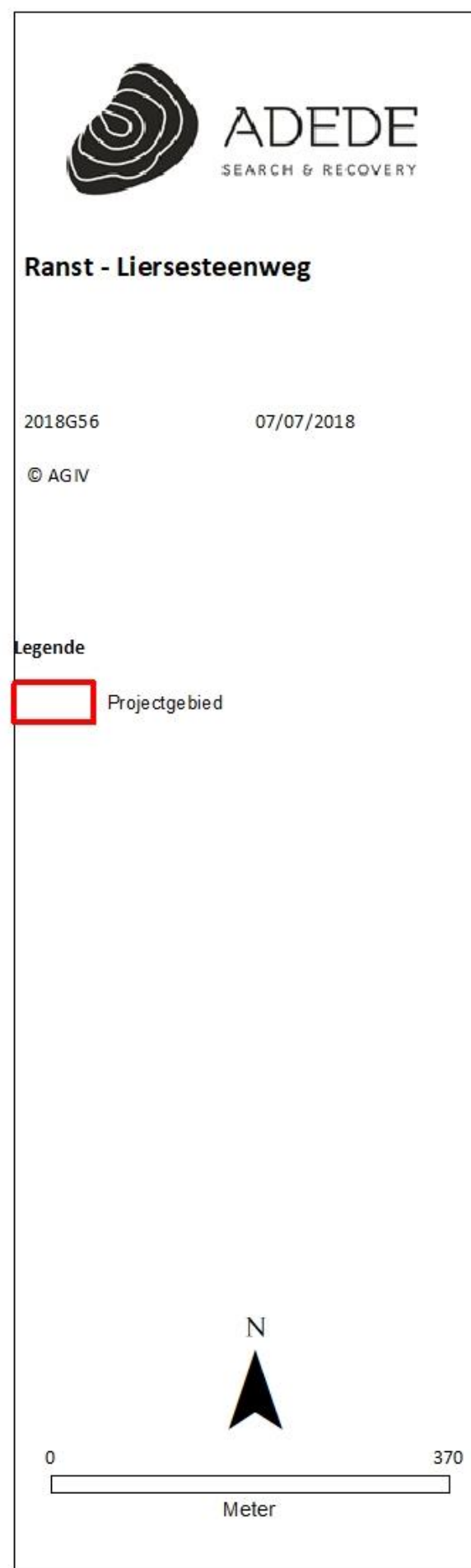
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 11 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 11 -
2.6	Randvoorwaarden	- 12 -
2.7	Werkwijze	- 12 -
3	Assessmentrapport.....	- 19 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 19 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 21 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 21 -
3.2.2	Quartaire geologisch	- 22 -
3.2.3	Bodem	- 23 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 23 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 25 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 25 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 26 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 27 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 29 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 29 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 30 -
3.3.2.1	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 30 -
3.3.2.2	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 32 -
3.3.2.3	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 32 -
3.3.2.4	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 33 -
3.3.2.5	Luchtfoto's 1971, 1979-1990, 2000-2003	- 34 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 36 -
4	Besluit	- 39 -
4.1	Besluit gespecialiseerd publiek	- 39 -

4.1.1	Archeologische waardering	- 39 -
4.1.2	Afweging verder onderzoek	- 40 -
4.2	Besluit breed publiek.....	- 41 -
5	Bibliografie.....	- 42 -
6	Lijst van plannen.....	- 43 -
7	Lijst van figuren	- 44 -
8	Bijlagen	- 45 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2018G56
Site	Ranst - Liersesteenweg
Projectsigle ADEDE	RAN-LIE
Ligging	Liersesteenweg 133 2520 Ranst
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 164864,727m Y:204752,571m Punt 2 (ZW): X: 164906,435m Y:204652,591m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Ranst, 4 ^e afdeling, sectie B, 348X, 348Y, 348Z Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerken	Realisatie meergezinswoningen
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Janssens D., Derweduwen, N., 2018, Archeologienota Liersesteenweg 133 te Ranst (Antwerpen), ADEDE Archeologisch Rapport 319, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 4482m ²
Periode uitvoering	Juli 2018
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Zie plannummer 4

Ranst - Liersesteenweg

2018G56 07/07/2018

© AGIV

Legende

 Projectgebied

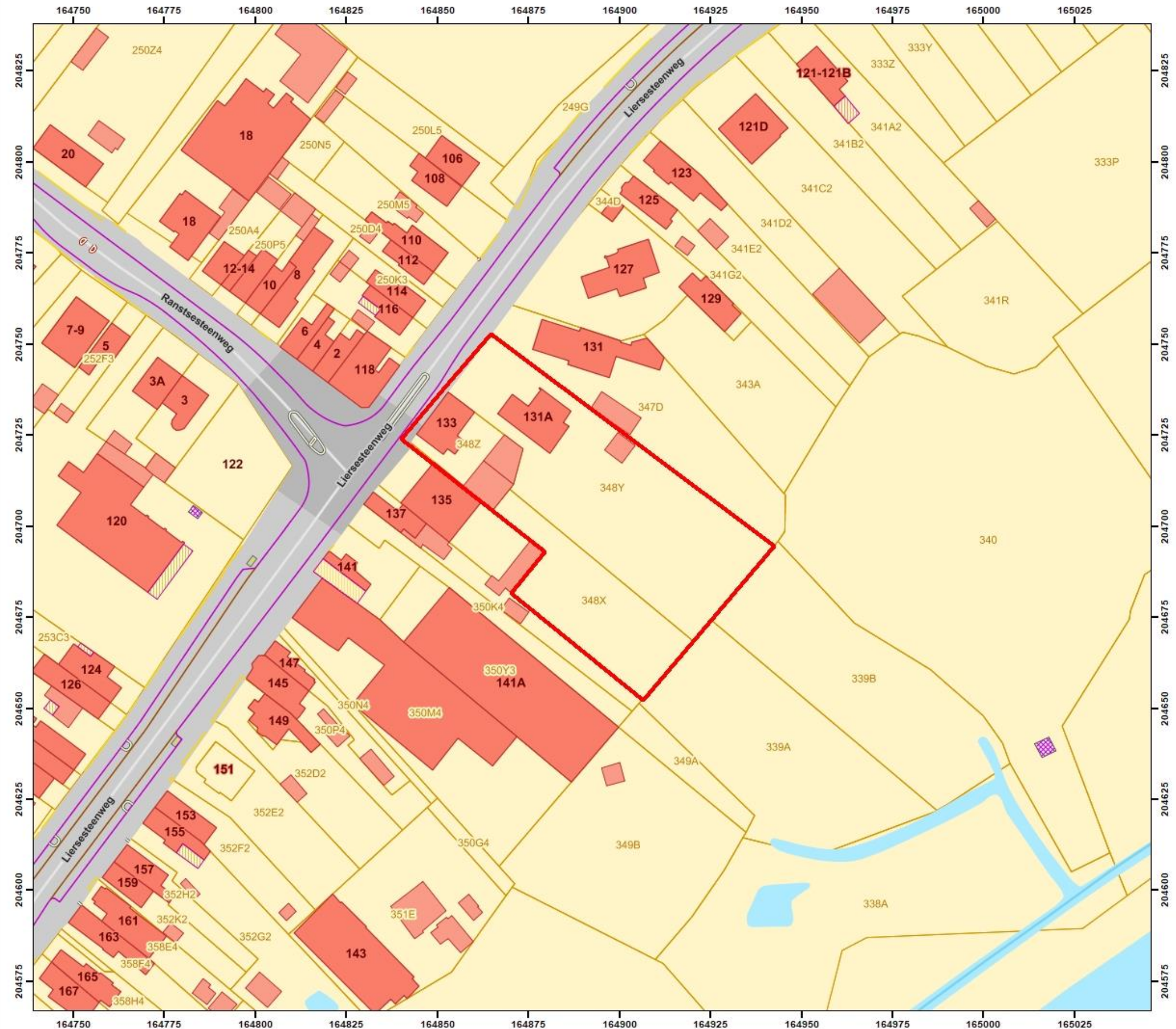
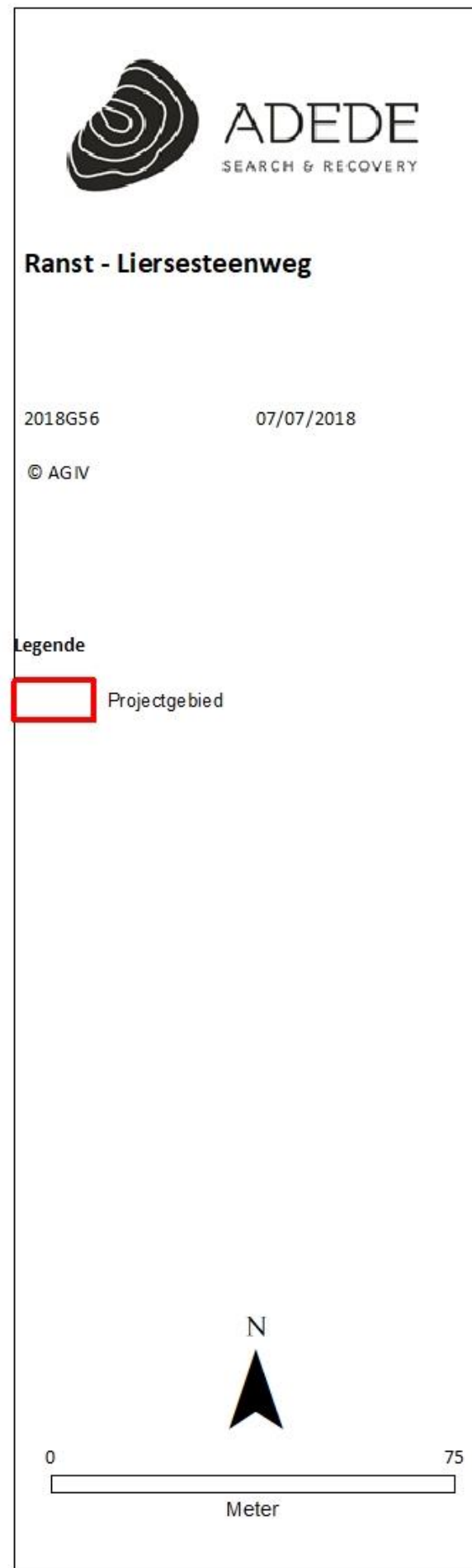
N

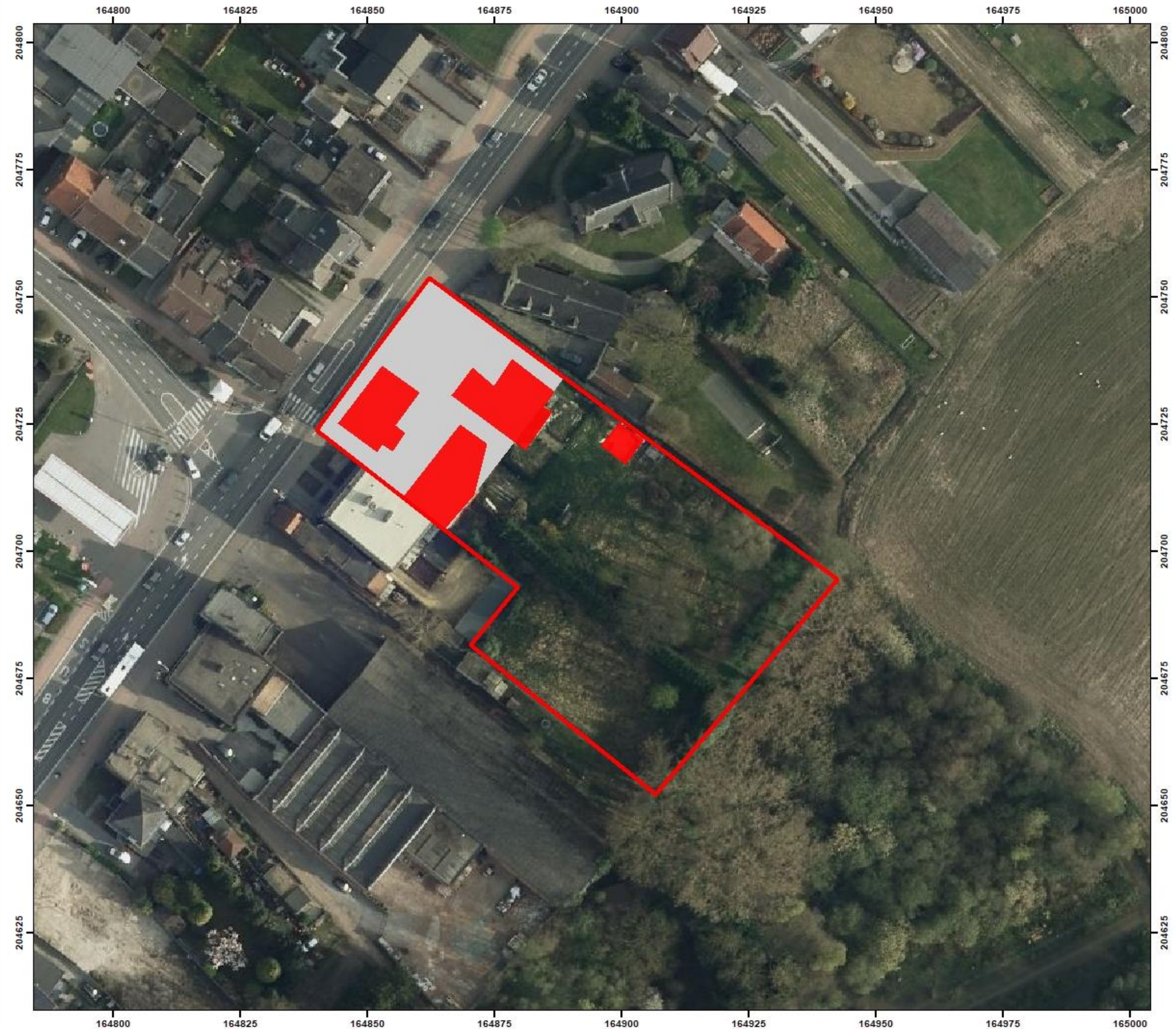
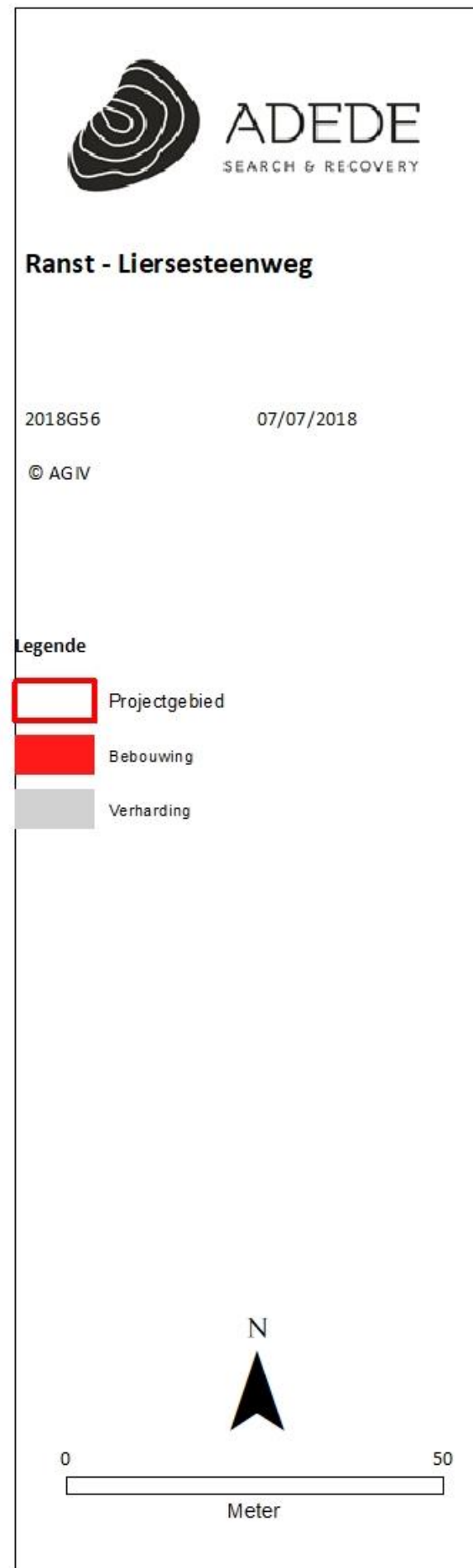

0 75

Meter

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het projectgebied werd nog geen voorgaand archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Net ten noordoosten van het onderzoeksgebied bevindt zich een beschermd monument, namelijk de Allierse kapel met aanpalende woning. Deze is reeds zichtbaar op historisch kaartmateriaal. De overige meldingen in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) worden verder toegelicht in §3.4 Archeologische situering van het projectgebied.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied kan worden opgedeeld in 2 zones. Een eerste, gelegen in het noordwesten kent bebouwing en verharding. Een eerste gebouw, gekend op het adres Liersesteenweg 133 heeft een grondoppervlakte van ca. 128m². De twee achterliggende gebouwen beslaan een grondoppervlakte van ca. 102m² en zijn verbonden met het eerste gebouw via een tuinmuur. Deze achterliggende gebouwen kennen een toegangsweg langs westelijk zijde. Het vierde gebouw, gelegen te Liersesteenweg 131A heeft een grondoppervlakte van ca. 150m². Daarnaast is de zone gelegen tussen deze gebouwen verhard en doet dienst als parking.

De zuidelijke zone is onbebouwd en bestaat uit tuinzone/weide met een wilg en treurwilg.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 5.

2.5 Beschrijving geplande werken

Binnen de geplande ontwikkelingen wordt voorafgaand de bestaande bouwwerken gesloopt en de verharding verwijderd. 25 nieuwbouwappartementen gespreid over 3 bouwlagen worden opgericht met bijhorend terras, deels boven de huidige bebouwing op een totale oppervlakte van 1083m². Deze zone wordt onderkelderd tot op een diepte van ca. 3,1 meter ten opzichte van het nulpunt. Hierin worden een 36-tal parkeerplaatsen voorzien evenals 25 bergplaatsen, een fietsenstalling, tellerlokalen en een vuilberging. Een toegangsweg wordt aan oostzijde voorzien over een oppervlakte van ca. 474m² bestaande uit waterdoorlatende verharding. De inrit naar deze parking wordt verhard over een oppervlakte van 20m². De achterliggende omgeving kent een groenaanleg over een zone van ongeveer 2679m². Een infiltratiebekken met oppervlakte van 47,76m² en inhoud van 27.500 liter wordt achteraan op het terrein voorzien. Een regenwaterput met inhoud van 10.000 liter ten westen van het gebouw en een septische put met inhoud van 17.175 liter ten noordoosten verbonden met verscheidene nutsleiding breiden de oppervlakte uit.

Binnen het appartementsgebouw worden 3 liftkokers voorzien met een oppervlakte van ca. 4m² die zal reiken tot een diepte van 4,5 meter ten opzichte van het nulpunt.

Binnen de geplande toestand zullen de wilg en treurwilg, zichtbaar op plannummer 5 (bestaande toestand) behouden worden.

Voor een inplantingsplan van de ontworpen toestand wordt verwezen naar plannr. 6.

2.6 Randvoorwaarden

De geplande werken omvatten onder meer de sloop van enkele bestaande gebouwen op het onderzoeksgebied. Eventueel vervolgonderzoek dient dus plaats te vinden in uitgesteld traject, na de sloop.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand

- Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

 ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Ranst - Liersesteenweg

2018G56 07/07/2018

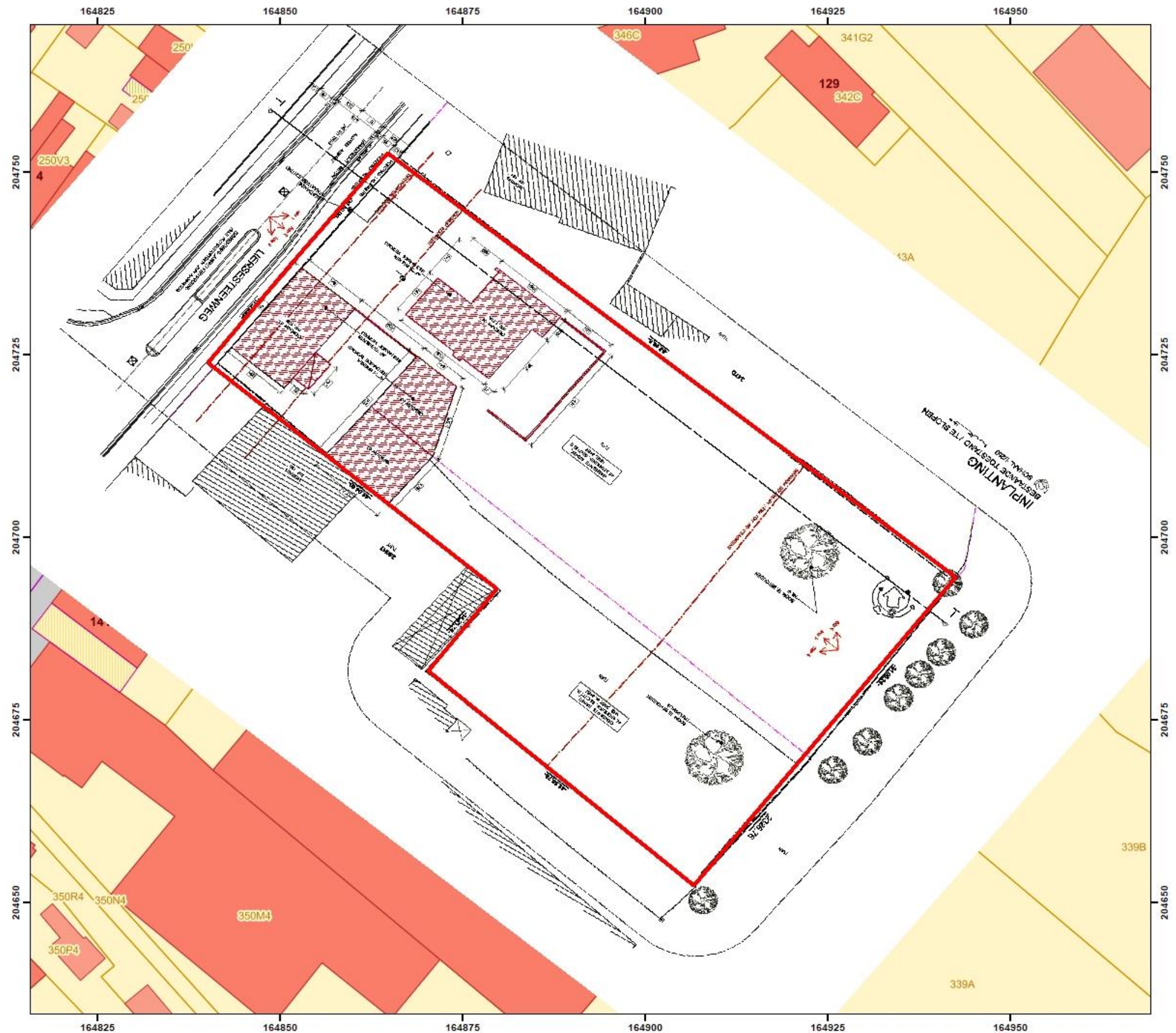
© AGIV

Legende

 Projectgebied

 N

0 30
Meter

 ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Ranst - Liersesteenweg

2018G56 07/07/2018

© AGIV

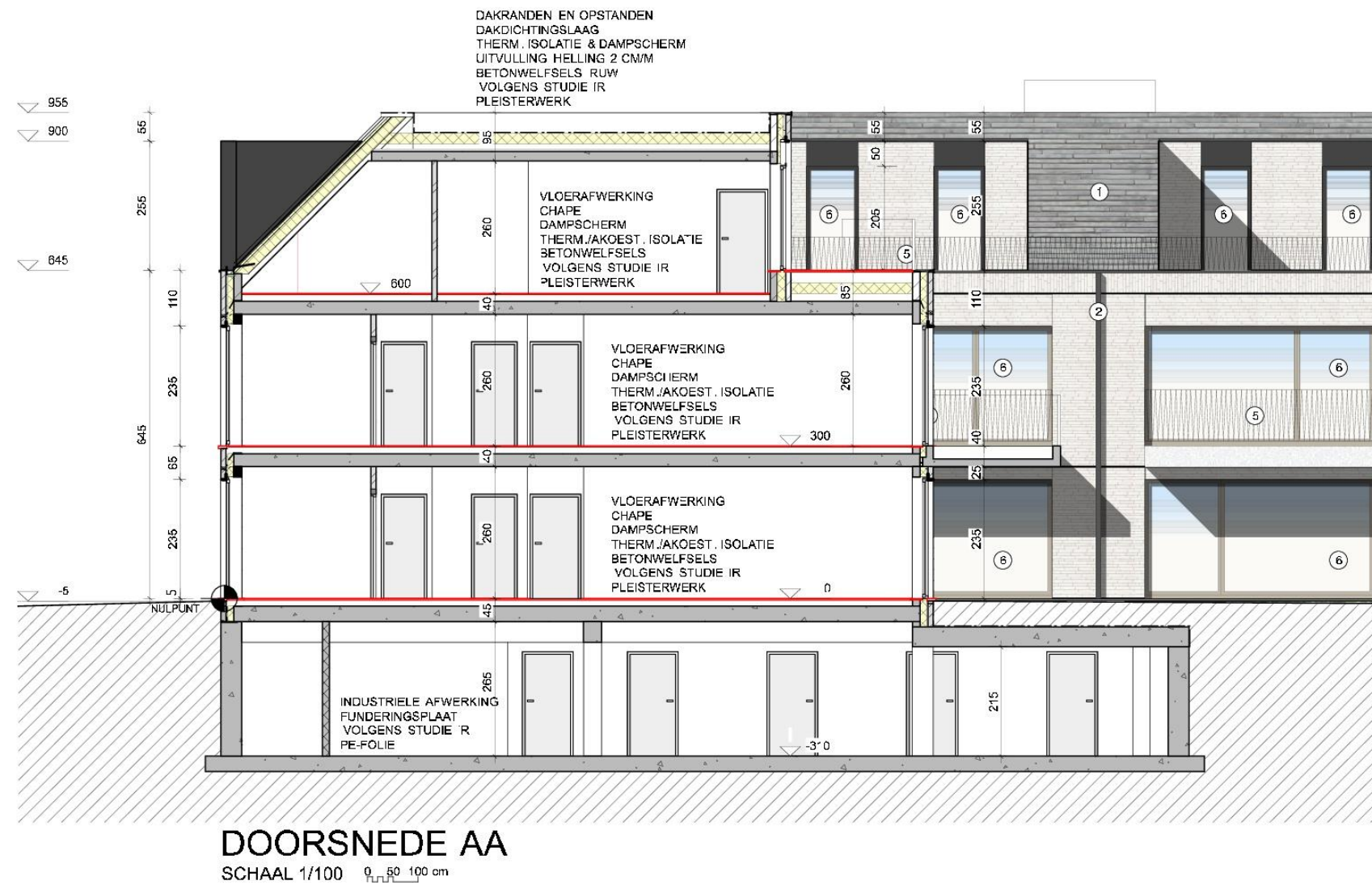
Legende

 Projectgebied

 N

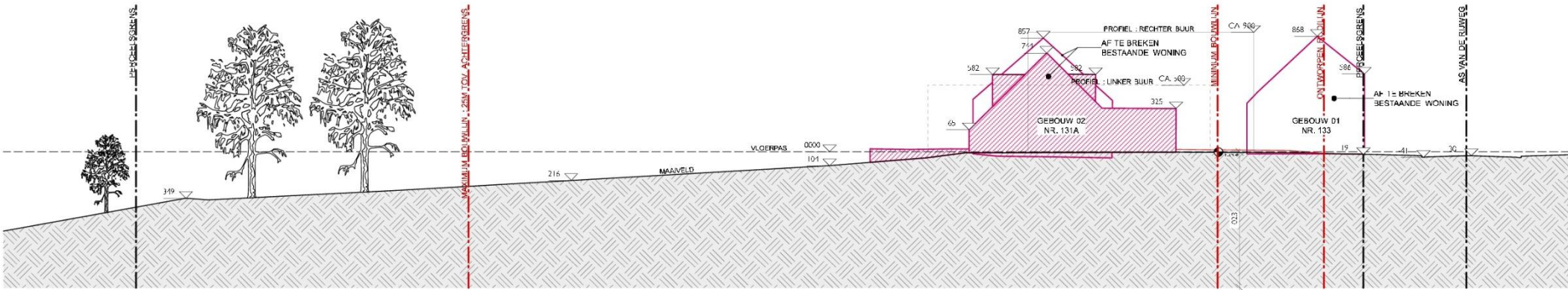
0 30
Meter

DOORSNEDE BB
SCHAAL 1/100

TERREINSNEDE TT
BESTAANDE TOESTAND / TE SLOPEN
SCHAAL 1/250

TERREINSNEDE TT
NIEUWE TOESTAND
SCHAAL 1/250

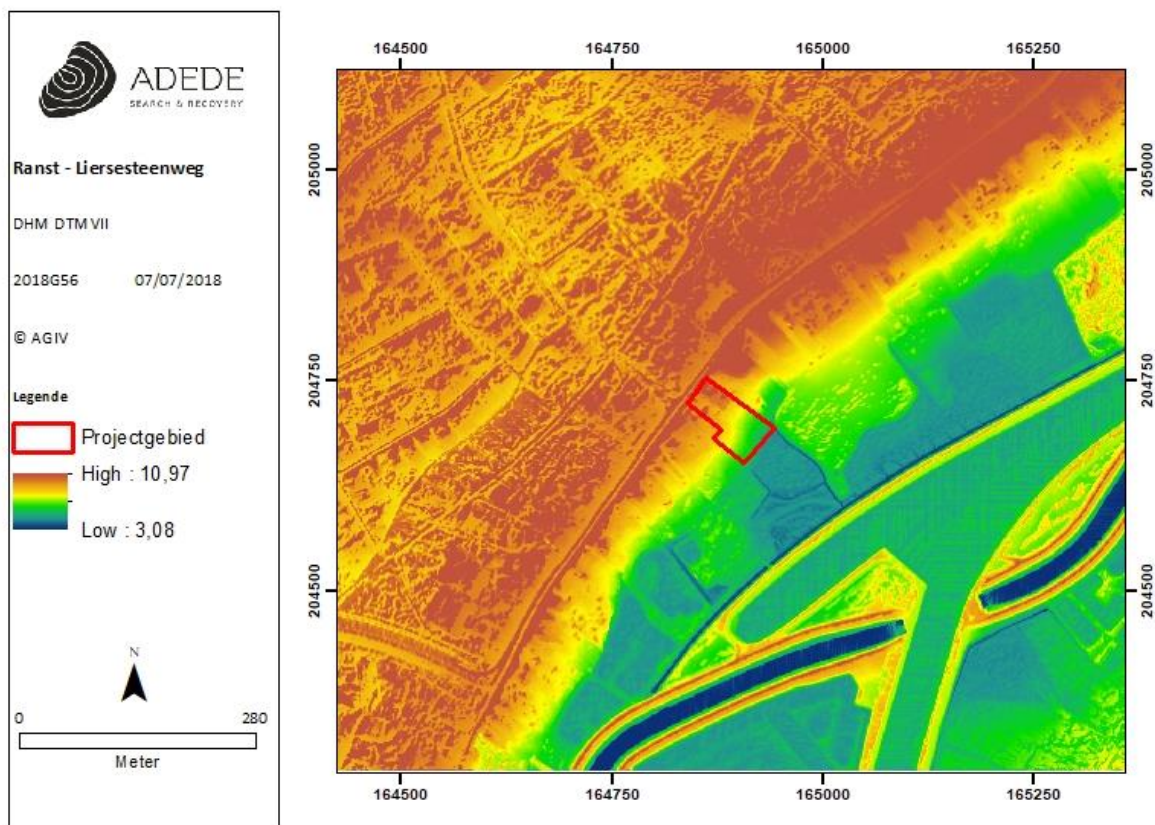
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

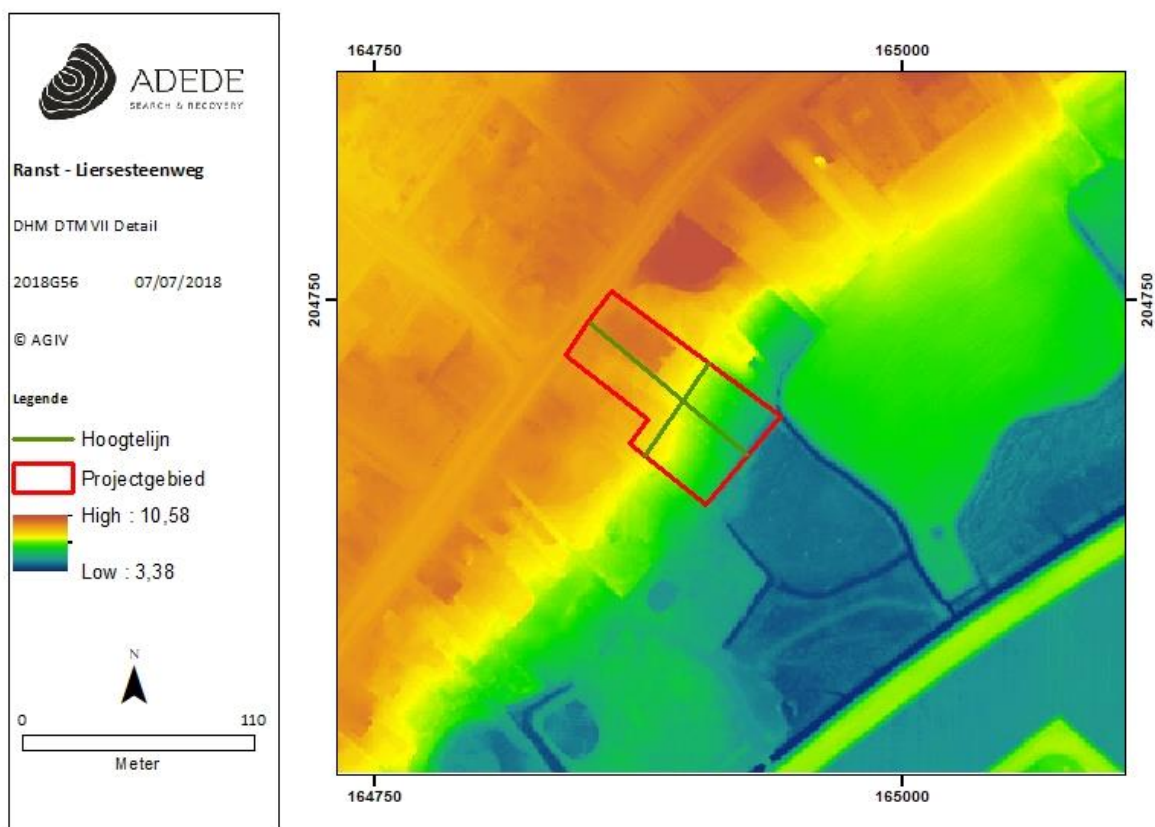
Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noordwesten van de stad Lier in de Zuiderkempen en maakt deel uit van het lemig zand en licht zandleemgebied.

De gemeente ligt tussen de Grote Schijn (het Groot Schijn) in het noorden en de Kleine Nete in het zuiden. Hydrografisch wordt het onderzoeksgebied ingesloten door Kleine Nete ten zuiden en de Lisperloop in het oosten. Geomorfologisch wordt het gebied bepaald door de Kleine Nete en diens bijrivieren. Landschappelijk gezien ligt het onderzoeksgebied binnen een gradiëntzone.

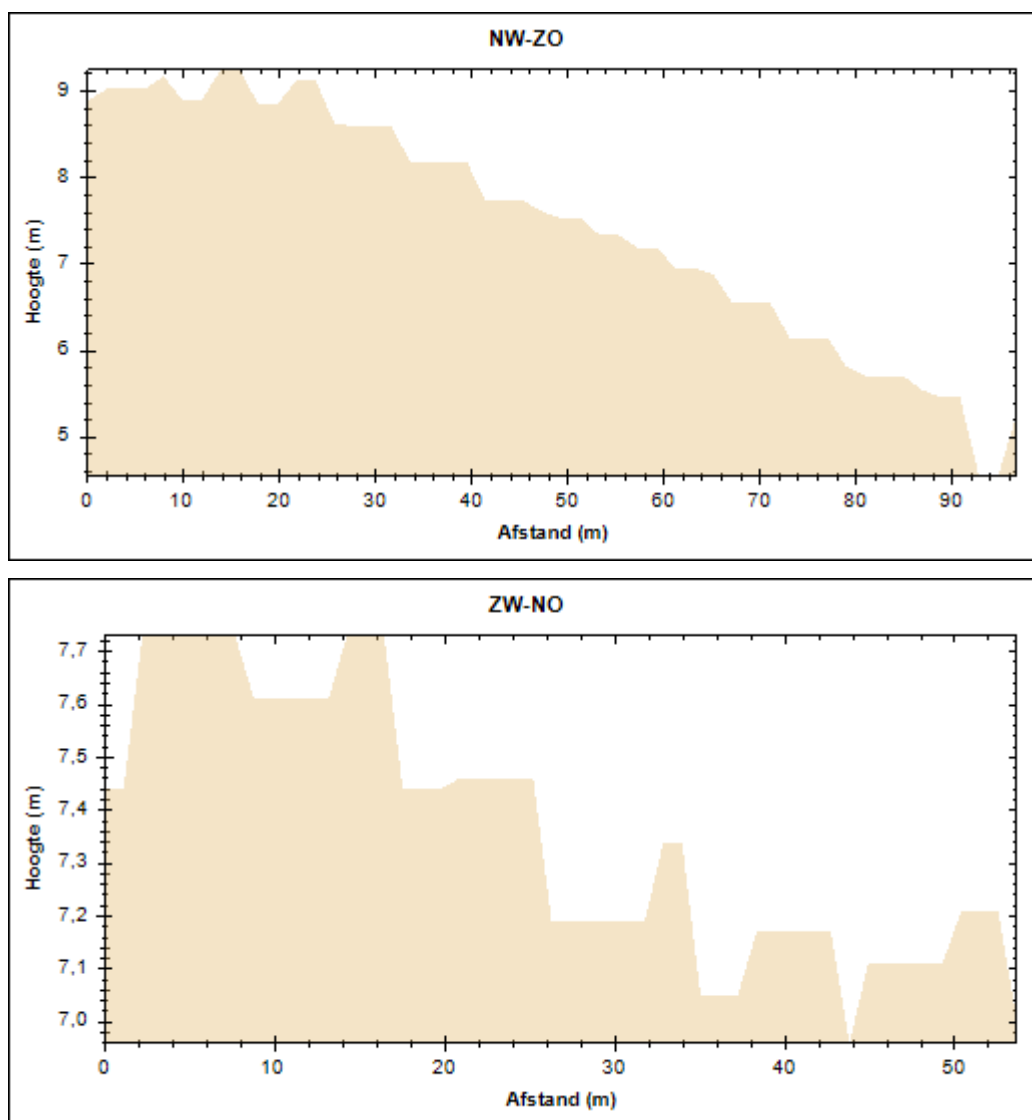
Het projectgebied bevindt zich op een gemiddelde hoogte van 7.5m TAW en kent een sterke helling in noordwestelijke richting met een hoogteverschil van 5m TAW in het zuidoosten tot 9m TAW in het noordwesten. Het projectgebied heeft een hellingsgraad van ca. 4%.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

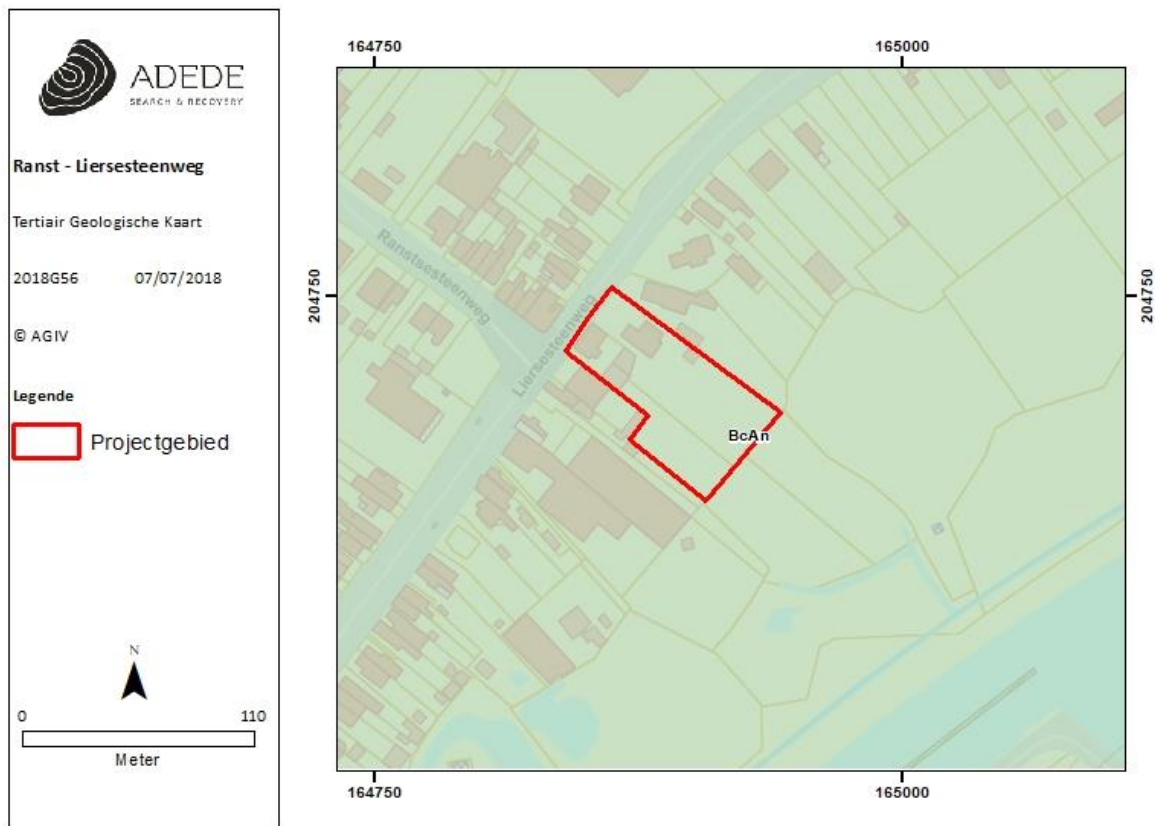
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer. Het onderzoeksgebied behoort tot de **formatie van Berchem**, het jongste deel van het lid van Antwerpen. De formatie bestaat hoofdzakelijk uit marien zand, afgezet tijdens het Mioceen (23.8-5.4 Ma). De formatie wordt gekenmerkt door zwartgroen fijn zand dat rijk is aan klei

met glauconiet en bevat vaak fossielen en grof zand. Deze tertiaire afzettingen dagzomen nergens. Tijdens de laatste ijstijd werden deze afzettingen bedekt met niveoPeolische zandleem¹.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Ter hoogte van het onderzoeksgebied is voor het grootste deel, in het noordwesten, profieltype 1 aanwezig en in het zuidoosten profieltype 3a.

Boven de hellingsafzettingen van het Quartair bevinden zich eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) van zand tot zandleem. Meer naar de beek toe, waar profieltype 3a vastgesteld wordt, bevinden zich boven deze eolische afzettingen ook fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). Onder de hellingsafzettingen van het Quartair zijn er eveneens fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan te vinden.

¹ Baeyens, L., 1976

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen een zone die gekarteerd staat als OB, gewijzigd onder antropogene invloed. Deze kaarten laten niet steeds een groot detail toe waardoor omliggende bodemtypes in beschouwing dienen genomen te worden om een gedegen uitspraak te doen. In de directe omgeving worden een 4-tal bodemtypes onderscheiden:

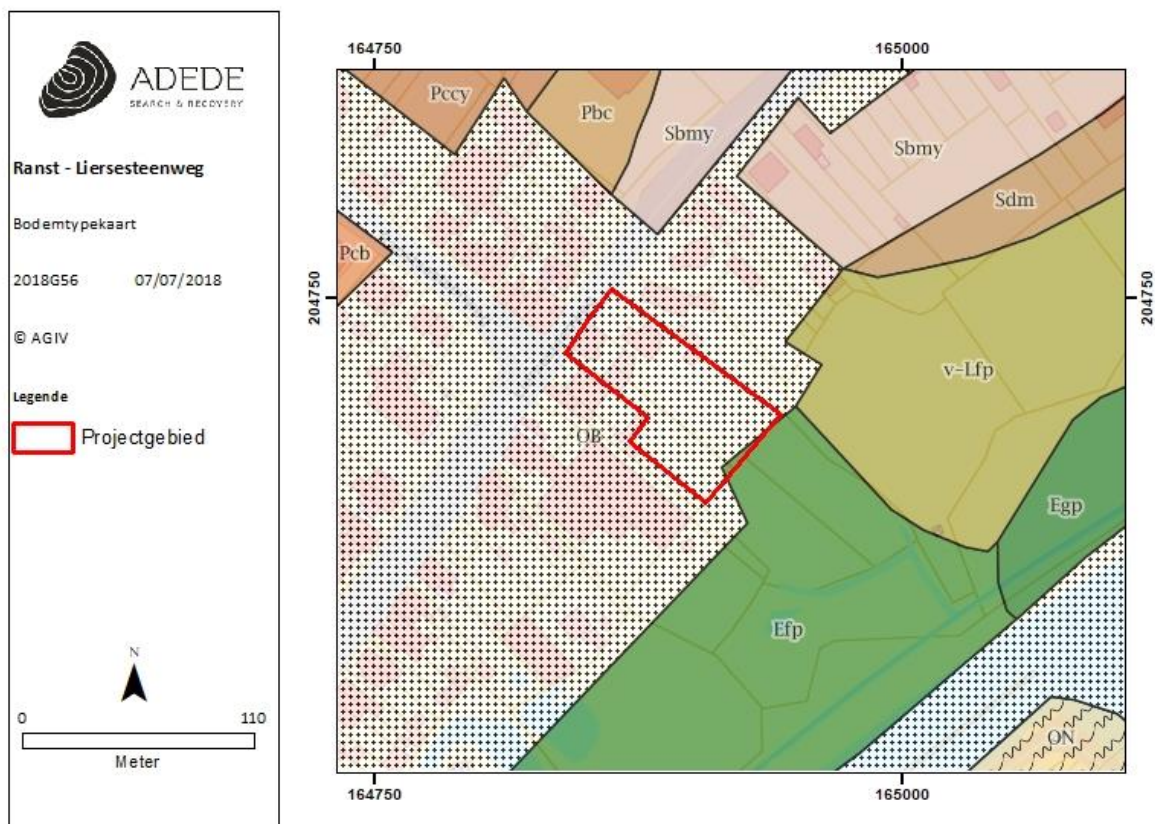
Sbmy: Droge lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont. De antropogene humus A-horizont van deze gronden is ten minste 60 cm dik. Onder het plaggendek wordt veelal een bedolven Podzol aangetroffen. De roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm.

Sdm: Matig natte lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont. Deze plaggendek bodems hebben een antropogene A horizont die meer dan 60 cm dik is, en donkerbruin of donkergrijs van

kleur is. De bovenste bouwvoor 25-30 cm bevat 2-2,5 % humus en de onderste ongeveer 1,2 %. Onder de A komt een verbrokkelde Podzol B voor. Roestverschijnselen beginnen in het plaggendeek tussen 40 en 60 cm. De waterhuishouding is goed in de zomer maar de vochttoestand is iets te nat in de winter.

v-Lfp: Zeer natte zandleembodem zonder profiel. Dit zijn hydromorfe zeer natte gronden met een reductiehorizont, die begint op de diepte van 50-100 cm. De bodems zijn permanent zeer nat, in het voorjaar volledig verzadigd met water tot aan de oppervlakte. Ze zijn te nat voor akkerland.

Efp: Het enige bodemtype dat in het zuiden van het studiegebied gekarteerd wordt. Zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel. De Efp serie kenmerkt hydromorfe, zeer slecht gedraineerde alluviale kleibodems zonder profielontwikkeling. De profielen worden gekenmerkt door een donkergrijze, humusrijke, veelal verweerde bovengrond 15-20 cm dik. De roestverschijnselen beginnen in de humeuze bovengrond; volledig gereduceerd blauwgrijs materiaal begint tussen 40 en 80 cm. In de meeste kaart-eenheden rust de klei op wisselende diepte op leem, zand, mergel of veen, soms op een zeer zware contrasterende kleilaag of een klei-zandsubstraat. Het zijn permanent zeer natte gronden die gedurende de winter verscheidene maanden overstroomd zijn. In de zomer daalt het grondwater tot 40-80 cm. Efp komt niet in aanmerking voor akkerbouw.

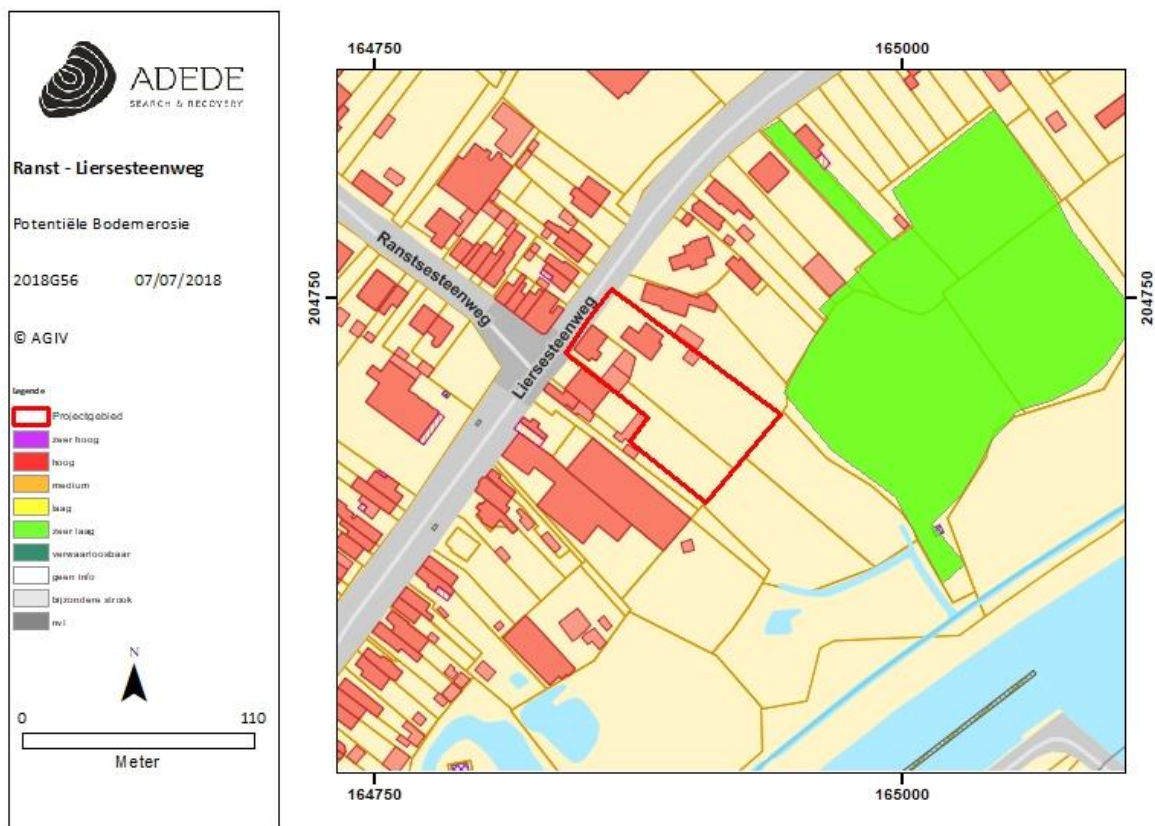

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

In een DOV boorrapport, niet tegenstaande daterend uit 1895, werd de aanwezigheid van alluviale bodems bevestigd. Aangezien de grond waar de boring destijds gezet werd, in tussentijd onaangeroerd gebleven is, kunnen we deze vaststelling nog opnemen in het bureauonderzoek.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

De potentiële bodemerosiekaart beschrijft de mate van erosiegevoeligheid per perceel. Het projectgebied echter is niet gekarteerd, in de nabije omgeving wordt één perceel bestempeld als zeer laag.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

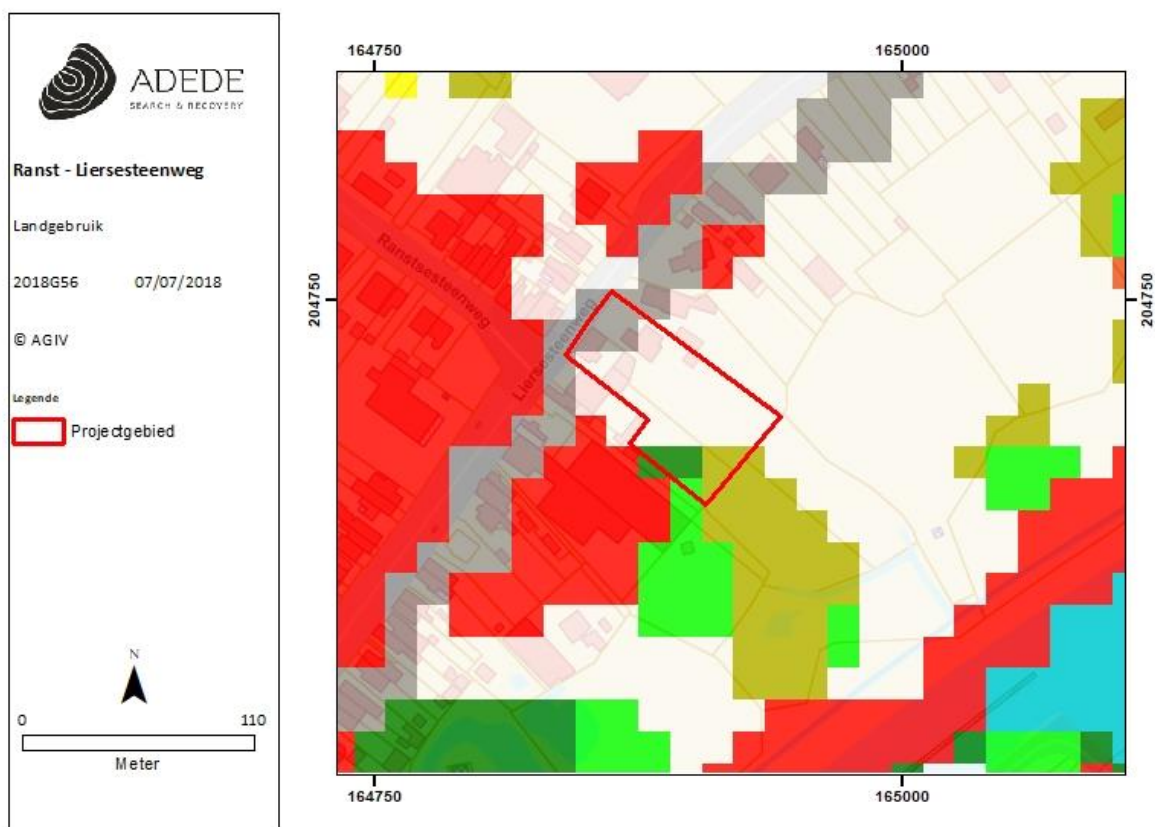
De erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten beschrijft de erosiegevoeligheid op gemeentelijk niveau. Hierbij wordt het onderzoeksgebied weergegeven als zeer weinig erosiegevoelig.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

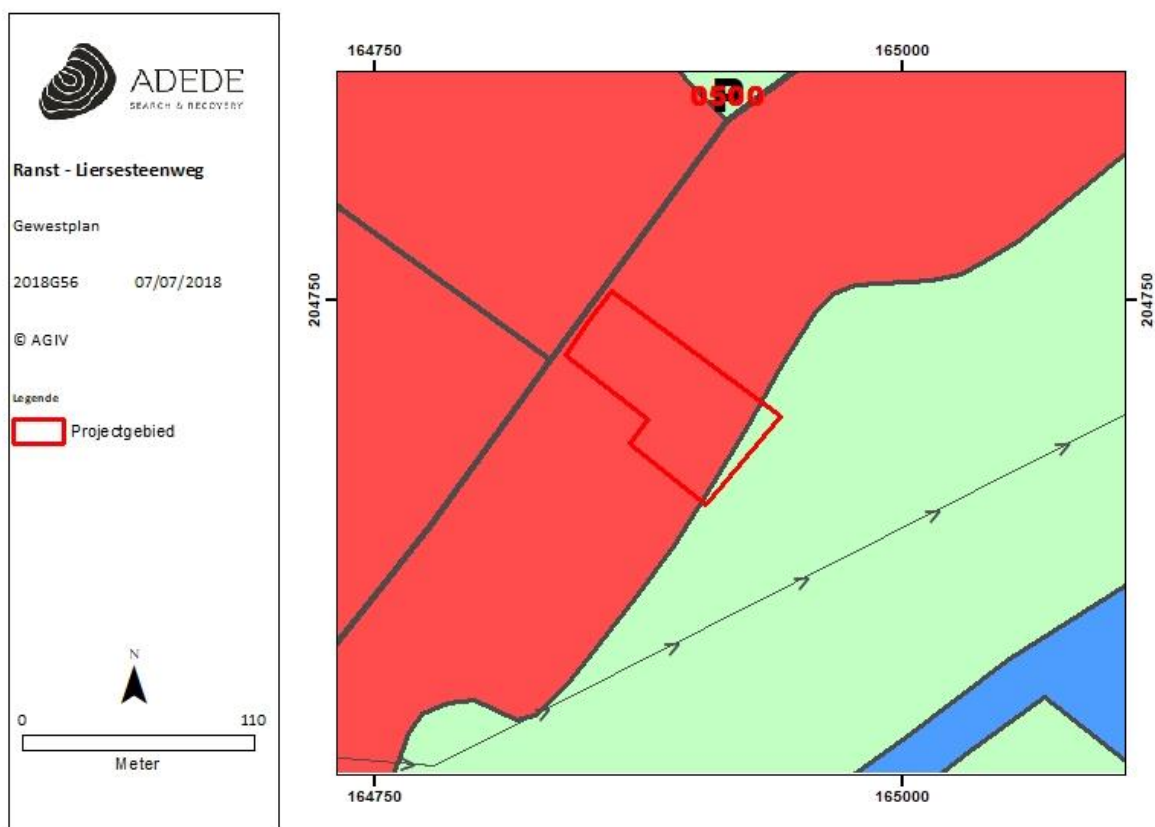
Het overgrote deel van het onderzoeksgebied staat gekarteerd als akkerland waarbij jaarlijks gewassen worden geoogst. De noordelijke grens van het plangebied grenst aan de Liersesteenweg en wordt ook zo in kaart gebracht. Terwijl de zuidwestelijke hoek van het plangebied voor een deel als grasland gelegen in overstromingsgebied van de Kleine Nete en voor een deel als bos ingekleurd werd.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het leeuwendeel van het studiegebied wordt bestemd als woonzone (rood). In het zuiden bevindt een klein deel zich binnen groengebied.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

Het projectgebied is gelegen in de meest zuidelijke deelgemeente van Ranst, namelijk Emblem. De geschiedenis van deze gemeente wordt volgens de legende verbonden met de levensloop van de Heilige Gummarus, geboren begin 12^e eeuw. De “Villa Emblehem” wordt voor het eerst vermeld in 1190. De oude benaming voor Emblem, namelijk “Emlingaheem” zou volgens U. Bovendaerde betekend hebben “woonplaats van de stam Emmo, Immo of Eimo”. Dit Frankisch geslacht zou een uitgestrekt gebied bewoond hebben dat tevens Wommelgem en Oelegem omvatte².

Niettegenstaande schriftelijke bronnen pas in de 12^e eeuw melding maken van Emblem en Ranst, zijn er wel archeologische aanwijzingen van vroegere bewoning. Zo werd in Ranst een neolithische grafmonument teruggevonden³. In Emblem werden sporen uit de Bronstijd aangetroffen⁴. In de directe omgeving werden in Ranst en Wijnegem, grafvelden uit de IJzertijd gevonden⁵. Eveneens te Wijnegem werden sporen van twee Romeinse nederzettingen aangetroffen⁶. De bekendste vondst in de nabije omgeving van het plangebied betreft echter het Merovingisch grafveld te Broechem. Eveneens werden hier sporen uit de late bronstijd en IJzertijd aangetroffen die een nederzetting in de nabijheid doen vermoeden⁷.

Op wereldlijk vlak maakte Emblem tot 1212 deel uit van het land van Ryen. Op 10 mei 1213 stonden de bewoners hun goed af aan de stad Lier en werd zo opgenomen in het rechtsgebied van de Bijvang van Lier, die opgericht werd na afsplitsing van het Land van Ryen.

De parochie hoorde aanvankelijk eveneens bij Lier, maar werd in 1248 een afzonderlijke parochie terwijl het Lierse kapittel wel verschillende goederen en rechten behield. In de middeleeuwen behoorde het tot het bisdom Kamerijk, dekenij Antwerpen en na 1559 tot het bisdom Antwerpen.

Het projectgebied is gelegen aan de Liersesteenweg, deze vormt de belangrijkste weg, zijnde de verbinding Lier-Zandhoven-Oostmalle. Deze baan loopt parallel met de zuidoostelijke grens van de gemeente, namelijk de Kleine Nete en het Netekanaal. Eind 18^e eeuw bestond dit gebied uit moerassen, sparrenbossen, weiden en akkers. Vandaag de dag is het kanaal omringd door moerassen en grasland. Het noorden van de gemeente sluit aan bij Broechem en bestaat uit landbouwgebied met voornamelijk fruitteelt, tuinbouw en weiland⁸.

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120694>

³ *Ranst-Zevenbergen; daarnaast ook het urnenveld in Ranst-Ranstveld. Sergant 2009, Delaruelle 2016, 376-7.*

⁴ *Dalle 2013; Delaruelle 2016, 381-2.*

⁵ *Delaruelle 2016, 386.*

⁶ *Delaruelle 2016, 403-404.*

⁷ *Annaert 2004.*

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120694>

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van beschrijvende tekst. Dit alles gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814). Het resultaat was een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het *Kriegsarchiv* te Wenen⁹. Onderstaande kaartfragmenten zijn onderhevig aan een lichte verschuiving. In werkelijkheid ligt het projectgebied ten zuiden van de straat, die hetzelfde verloop kent als de huidige Liersesteenweg. Het zuiden wordt weergegeven als vochtig, moerassige zone. Ten zuiden bevindt zich de oude loop van De Kleine Nete, hier weergegeven als Nette. Binnen het onderzoeksgebied lijken zich een 5-tal gebouwen te bevinden. De perceelsindeling wijst er op dat deze gebouwen behoren tot de nabijgelegen kapel. De kapel wordt eveneens vermeld als Alliers Cappel.

⁹ http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

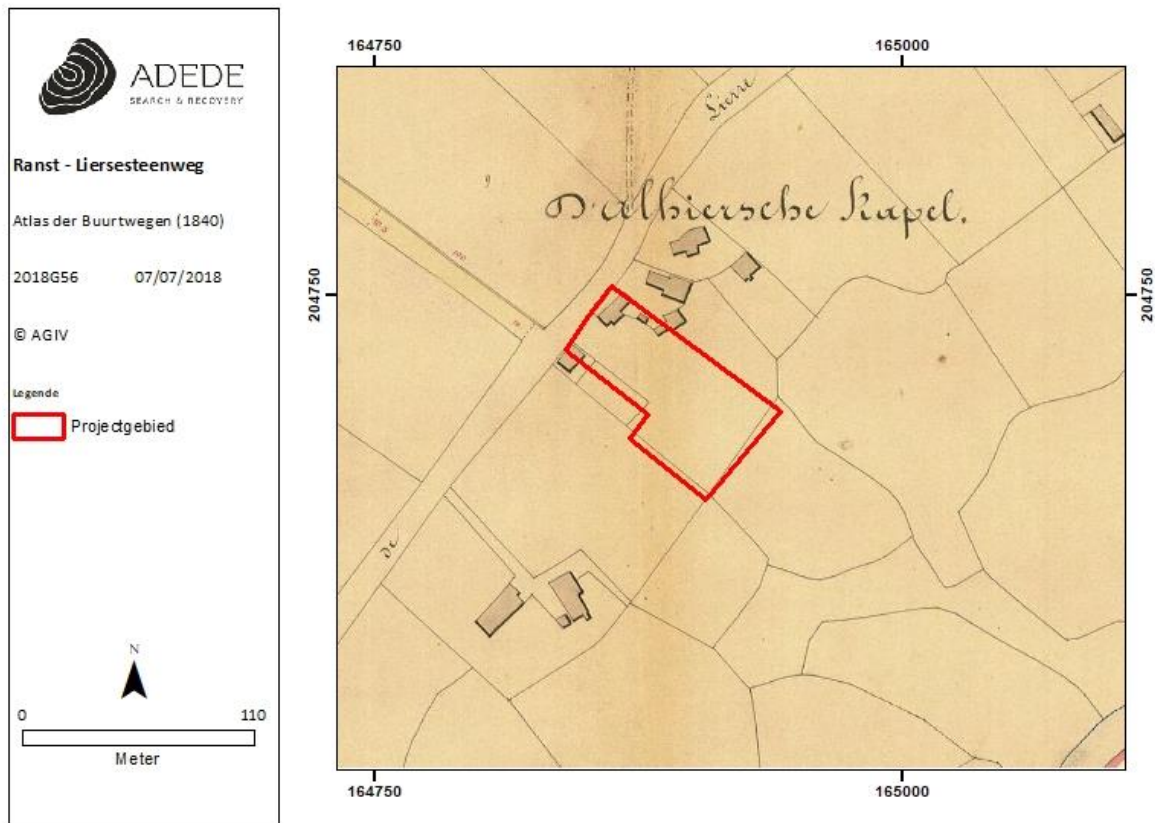
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris (detail).

3.3.2.2 *Atlas der Buurtwegen (1840)*

Ook hier is de percellering opvallend, in die zin dat het overeenstemt met de huidige indeling. Aan de straatzijde bevindt zich 1 gebouw, ten oosten van het onderzoeksgebied 2 kleine bijgebouwen. Opnieuw wordt de 'alkiersche kapel' aangegeven ten noordoosten van het projectgebied.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.3 *Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)*

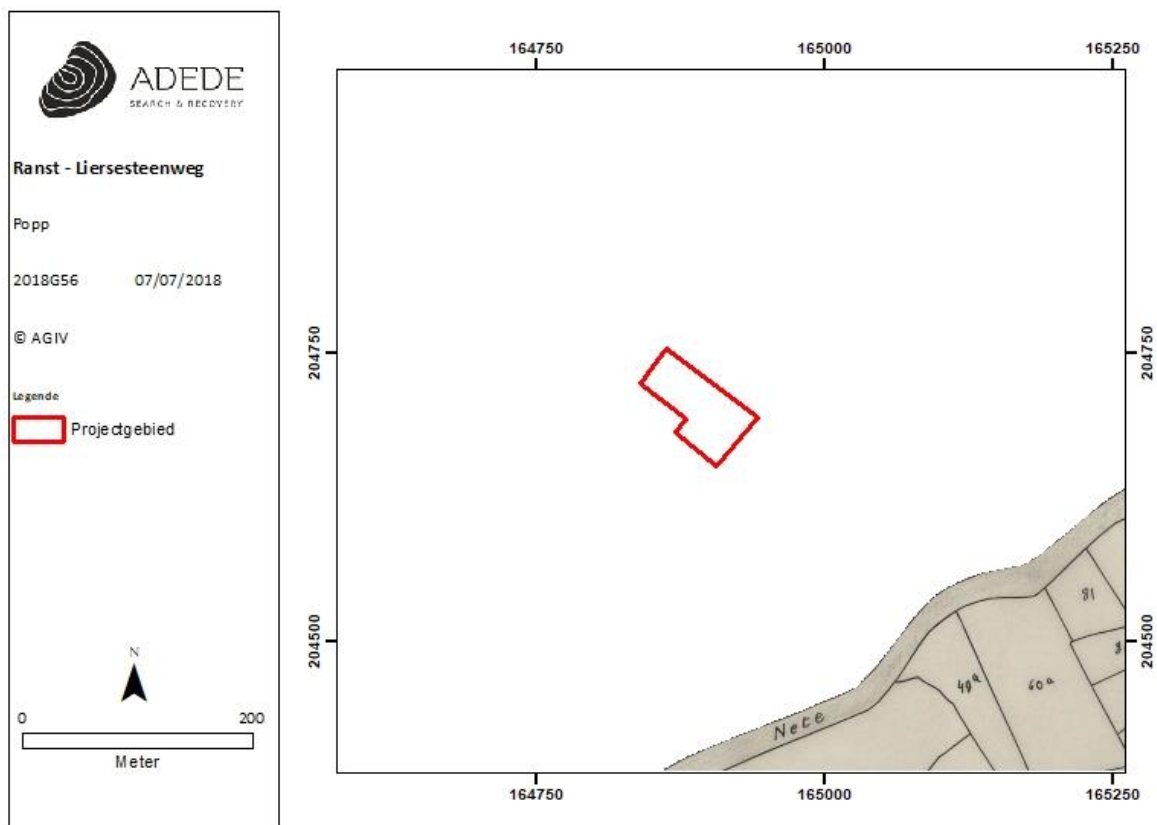
Deze kaart vertoont gelijkenissen met de kaart van Ferraris. In die zin dat hier eveneens ten zuiden van het projectgebied een zone aangeduid wordt als (nat) grasland. De gebouwen die geassocieerd worden met de kapel Alliers zijn hier ook weergegeven, al is er op deze kaart slechts 1 gebouw effectief binnen het plangebied gelegen. Dit mogelijks ten gevolge van een weinig gedetailleerde projectie.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.4 Kaart van Popp (1842 – 1879)

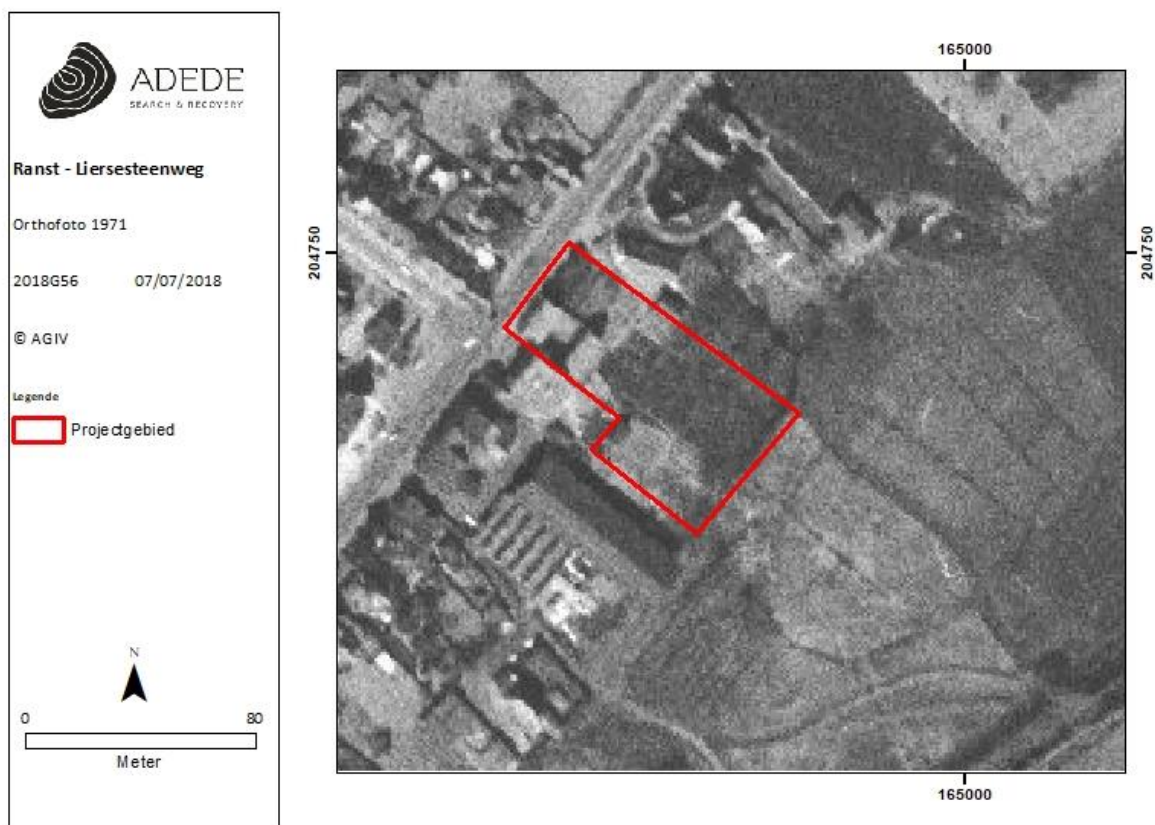
Het studiegebied wordt niet gekarteerd op de kaart van Popp. De Nete lijkt hier de grens te bepalen.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.5 Luchtfoto's 1971, 1979-1990, 2000-2003

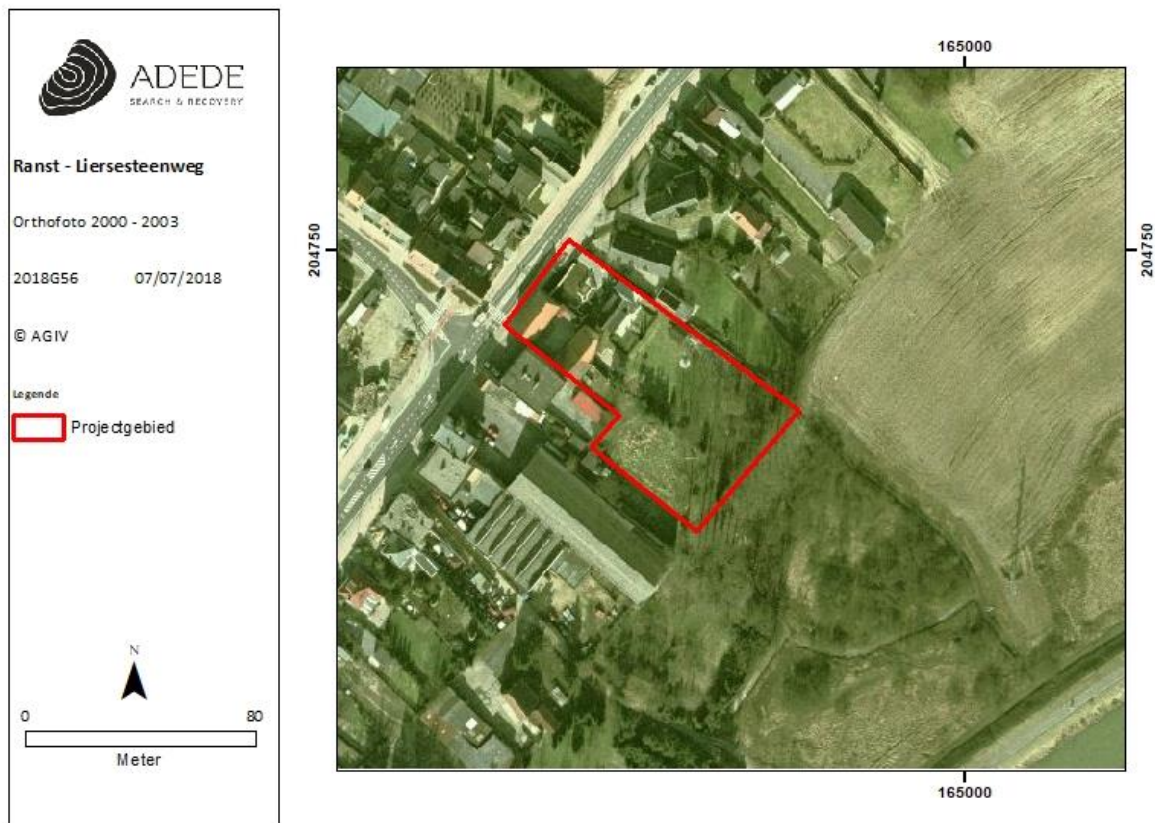
De luchtfoto's tonen maar een kleine evolutie in de bebouwing van het plangebied. Het zuidoostelijk deel van het onderzoeksgebied blijft gedurende de gehele periode onbebouwd. Alleen in de noordwestelijke hoek is aanvankelijk bebouwing te bemerken. Deze is op de luchtfoto van 2000 uitgebreid ten opzichte van de eerdere luchtfoto's.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1979 - 1990

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 2000 - 2003

3.4 Archeologische situering van het projectgebied¹⁰

CAI 103359

In de onmiddellijke omgeving van het plangebied ligt net ten noorden hiervan de Allierse kapel met aanpalende woning. Volgens Stockmans betekent 'Allier' oud Lier en wordt het vermeld onder de bezittingen van de abdij van Tongerlo. Deze was in 1186 onder bescherming van de paus Urbanus III. Eerste kapel werd toegewijd aan Heilige Martinus, later aan Heilige Eligius en Heilige Cornelius en uiteindelijk aan Onze-Lieve-Vrouw der Vijf Fonteynen. Voor de eerste maal verwoest in 1360 en nogmaals in 1584 door de troepen van Farnese. In 1614 vond de heropbouw plaats en in 1703 een uitbreiding gebruik makend van de oude funderingen, en werd een woning voor de bewaker gebouwd. In 1848 werd een sacristie aangebouwd. Mogelijks waren een of meerdere van de bijgebouwen gelegen op het plangebied¹¹.

¹⁰ Cai.onroenderfgoed.be

¹¹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/13931>

CAI 103699

Indicator cartografie voor de Lierse molen, gelegen in de deelgemeente Lier. Terminus ante quem is de Ferrariskaart, vermoedelijk 18^e eeuw.

CAI 160385

Tijdens een veldprospectie langsheen de Liersesteenweg werden losse scherven aardewerk aangetroffen die niet gedateerd konden worden.

CAI 105638

Ten noorden van de Alliers kapel en grenzend aan de Liersesteenweg, tussen de Ranstsesteenweg, Beukendreef en het fietspad, werd via prospectie archeologisch materiaal aangetroffen. Meer specifiek werd lithisch materiaal gevonden, evenals aardewerk uit de metaaltijden, Romeinse tijd en middeleeuwen.

CAI 150993

Tijdens mechanische prospectie werd hier een afslag aangetroffen, evenals handgevormd aardewerk uit de Metaaltijden. Er werd ook middeleeuws grijs reducerend aardewerk gevonden als aardewerk afkomstig uit de nieuwe tijd. Er werd geen vervolgonderzoek geadviseerd¹².

CAI 101860

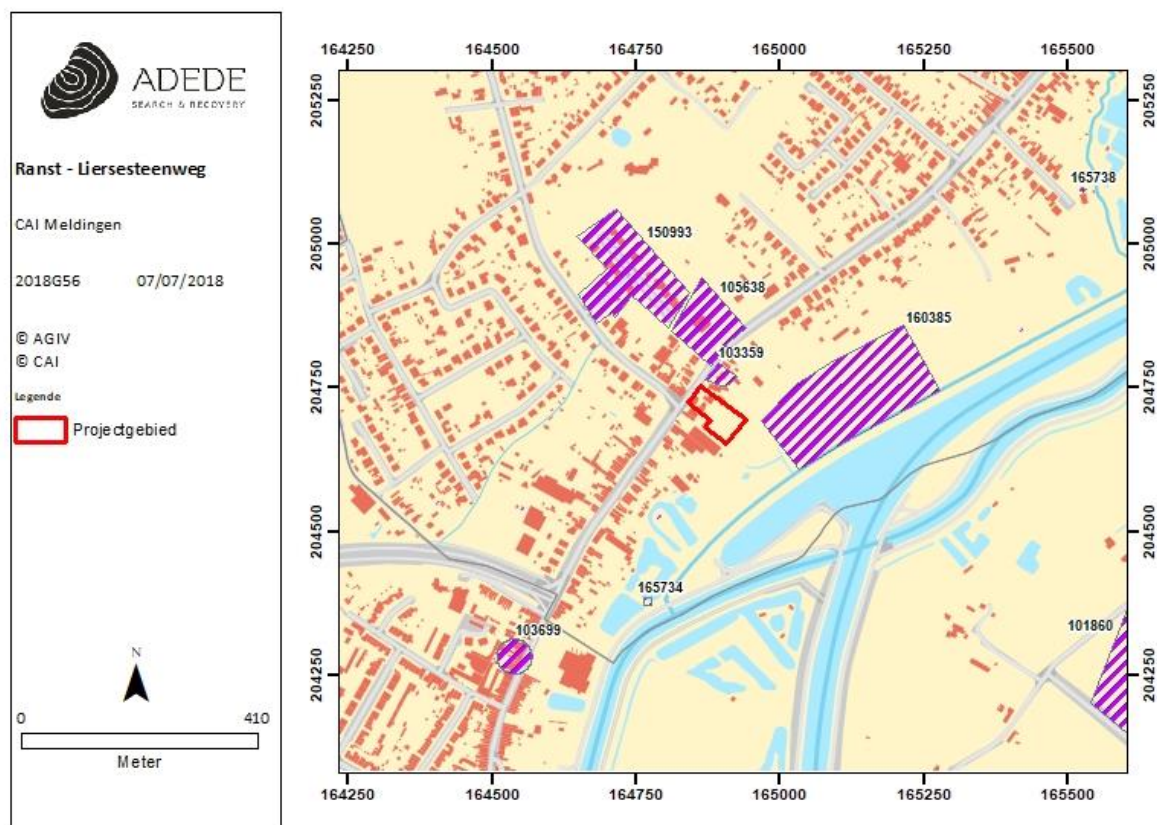
Losse vondst lithisch materiaal aangetroffen tijdens een prospectie.

CAI 165734

Nog een vermelding waard zijn de bunkers van de KW-linie die te vinden zijn langsheen het Netekanaal, ten zuiden van het projectgebied gelegen. Deze maakten deel uit van de verdedigingslinie tussen Koningshooikt (Lier) en Waver, gebouwd in 1939 om België te beschermen tegen een Duitse inval. De linie, ook de Hoofdweerstandstelling genoemd, bestond onder andere uit meer dan 400 bunkers, sluizencomplexen, een antitankgracht en een 'ijzeren muur' van cointet-elementen. Bijna 200 bunkers waren gelegen in de provincie Antwerpen.

Specifiek in de directe omgeving van het plangebied lag ML15, nu reeds afgebroken.

¹² *Reyns N. & Bruggeman J. 2010: Archeologisch vooronderzoek Emblem (Ranst) - Ranstsesteenweg, verkaveling Ten Velde, Rapporten All Archeo bvba 008, Bornem.*

Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

4.1 Besluit gespecialiseerd publiek

4.1.1 Archeologische waardering

- *Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?*

Het bureauonderzoek heeft niet met absolute zekerheid de aan- of afwezigheid van archeologische restanten binnen het onderzoeksgebied kunnen duiden. Wel liet het toe een gefundeerde uitspraak te doen rond de archeologische verwachting. Naar de oudste periodes toe wordt een hoog potentieel geschetst, de landschappelijke ligging enerzijds, waarbij het onderzoeksgebied zich bevindt in een gradiëntzone van de Nete in samenhang met de vermoede bodemopbouw waarbinnen er zich afgedekte bodems kunnen aftekenen. Meldingen uit de omgeving, hoewel in hoofdzaak ten gevolge van prospectie met oppervlaktevondsten, melden eveneens de aanwezigheid van lithisch materiaal in de nabije omgeving. De landschappelijke ligging van het projectgebied, in een overgangszone van laag naar hoog en met verschillende waterlopen en bronnen in de omgeving, maken dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel heeft vanaf de Steentijd. De ruime omgeving van Ranst is mede gekend omwille van een Romeinse en zelfs latere Merovingische occupatie. Aan de hand van historisch kaartmateriaal, startend vanaf de 18^e eeuw, schuilt het archeologisch potentieel in hoofdzaak in de aanwezigheid van bouwwerken gelieerd aan de Allierse kapel. Volgens schriftelijke bronnen gaat deze echter terug tot de 12^e eeuw. De historische kaarten schetsen hier mogelijks verschillende bouwfases evenals de aanwezigheid van artisanale activiteiten. Er heerst met andere woorden een algemene verwachting voor alle periodes en een specifieke verwachting tot het aantreffen van restanten uit de middeleeuwse periode.

- *Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?*

Binnen de contouren van het projectgebied werd nog geen voorgaand archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Ten noordwesten van het onderzoeksgebied werd wel een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. De resultaten waren echter onvoldoende om verder onderzoek te adviseren¹³. Verder werden in de directe omgeving van het onderzoeksgebied enkele veldprospecties uitgevoerd die lithisch materiaal opleverden en aardewerk daterend uit de metaaltijden tot de nieuwe tijd. Kijken we naar de wijdere omgeving van het

¹³ Reyns N. & Bruggeman J. 2010: Archeologisch vooronderzoek Emblem (Ranst) - Ranstsesteenweg, verkaveling Ten Velde, Rapporten All Archeo bvba 008, Bornem.

plangebied dan is uiteraard het Merovingisch grafveld te Broechem te vermelden. Uit de middeleeuwse periode stamt de Allierse kapel, gelegen net ten noordoosten van het projectgebied. Enkele bijgebouwen van deze kapel bevinden zich vermoedelijk zelfs op het te onderzoeken perceel.

- *Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?*

De zuidoostelijke hoek van het plangebied bleef volgens de historische kaarten en luchtfoto's onbebouwd. Deze zone grenst dan ook aan de overstromingsgevoelige gebieden van de Kleine Nete en staat op het meeste kaartmateriaal als moerassig grasland aangegeven. Enkel de noordelijke zijde van het perceel, grenzend aan de Liersesteenweg, werd bebouwd. Deze bebouwing veranderde maar weinig doorheen de tijd en werd volgens de luchtfoto's enkel wat uitgebreid tussen 1990 en 2000.

- *Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?*

Zoals hierboven vermeld werd enkel de noordelijke grenszone van het perceel bebouwd. Deze gebouwen echter kunnen mogelijks gelinkt worden aan de Allierse kapel die teruggaat tot de middeleeuwen. Op de kaart van Ferraris is te zien hoe een aantal van deze bijgebouwen binnen het te onderzoeken perceel te situeren zijn. Deze zone verdient dan ook extra aandacht bij eventueel verder onderzoek.

- *Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?*

De geplande werken omvatten eerst de sloop van enkele bestaande gebouwen en het verwijderen van verharding. Nadien worden 25 nieuwbouwappartementen geconstrueerd en omgeven door groenaanleg. Het gebouw wordt bovendien onderkelderd tot meer dan 3m diep, ter hoogte van de geplande liftkokers tot 4.1 meter diep. Men kan dus stellen dat deze werkzaamheden een ingrijpende en vernietigende impact zullen hebben op het eventuele archeologische erfgoed in de bodem.

4.1.2 Afweging verder onderzoek

De geplande werken zullen deels plaatsvinden binnen zones waar momenteel bebouwing aanwezig is en deels binnen onontgonnen gebied. De aard van de geplande ingrepen zijn bedreigend naar het potentiële archeologische bodemarchief. Binnen de bebouwde zone bevinden zich mogelijks afgedekte bodems waardoor ook hier mogelijks archeologische restanten zich in gave toestand binnen het studiegebied bevinden. Gezien het eerder vernoemde hoge kennisvermeerderingspotentieel adviseert ADEDE bvba hier dan ook verder onderzoek met ingreep

in de bodem. Na een grondige afweging van alle door de Code van Goede Praktijk voorgestelde onderzoeksmethodes lijkt een combinatie van een landschappelijk booronderzoek, een eventueel verkennend en waarderend booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek, in dit geval de meest aangewezen strategie om het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied zo efficiënt en adequaat mogelijk in te schatten.

4.2 Besluit breed publiek

Het bureauonderzoek kon geen uitsluitsel bieden over al dan niet aanwezigheid van archeologische restanten. Omwille van de landschappelijke situering en het hoge kennisvermeerderingspotentieel wordt door ADEDE bvba wel verder onderzoek met ingreep in de bodem geadviseerd.

5 Bibliografie

Annaert, R. 2004: *Late Bronstijd- en vroege Ijzertijdsporen tussen de Merovingers te Broechem (gem. Ranst, prov. Antwerpen)*, Lunula. Archaeologia Protohistorica 12, 43-50.

Dalle, S., 2014: *Archeologische opgraving. Emblem Oostmalsesteenweg (prov. Antwerpen)*. Basisrapport, rapport 2014/16.

Dalle, S., N. Baeyens & S. Linten, 2013: *Een vreemde eend in de bijt: een vermoedelijk bronstijdwoonstalhuis te Emblem-Oostmalsesteenweg (Ranst, Antwerpen, België)*, Lunula. Archaeologia Protohistorica 21, 61-63.

Delaruelle, S., 2016: *Een blik over de grens: de archeologie in de Antwerpse Kempen*, in: Ball E.A.G. & R.M. van Heeringen (red.), *Westelijk Noord-Brabant in het Maltatijdperk*, Amersfoort, 371-428 (NAR 51).

De Vriendt, B. & D. Verwerft, 2009: *Archeologisch vooronderzoek te Ranst – Emblem 'Oostmalsesteenweg'*, AS-Rapportage 2009-13.

Reyns N. & Bruggeman J. 2010: *Archeologisch vooronderzoek Emblem (Ranst) - Ranstsesteenweg, verkaveling Ten Velde*, Rapporten All Archeo bvba 008, Bornem.

Sergant, J., I. Bourgeois, M. Boudin, M. van Strydonck, J. Bastiaens & N. van Liefferinge, 2009: *Een finaal-neolithisch graf (?) te Ranst- Zevenbergen (Antwerpen, B)*, Notae Praehistoricae 29-2009, 149-155.

Van Heymbeeck, E., 2013: *Archeologische prospectie Emblem Oostmalsesteenweg (prov. Antwerpen)*. Basisrapport, Rapport 2013/17.

Internetsites

www.geopunt.be

www.cai.onroerenderfgoed.be

www.dov.vlaanderen.be

www.agiv.be

Coverfoto

Allierse kapel, raadpleegbaar op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/13931>

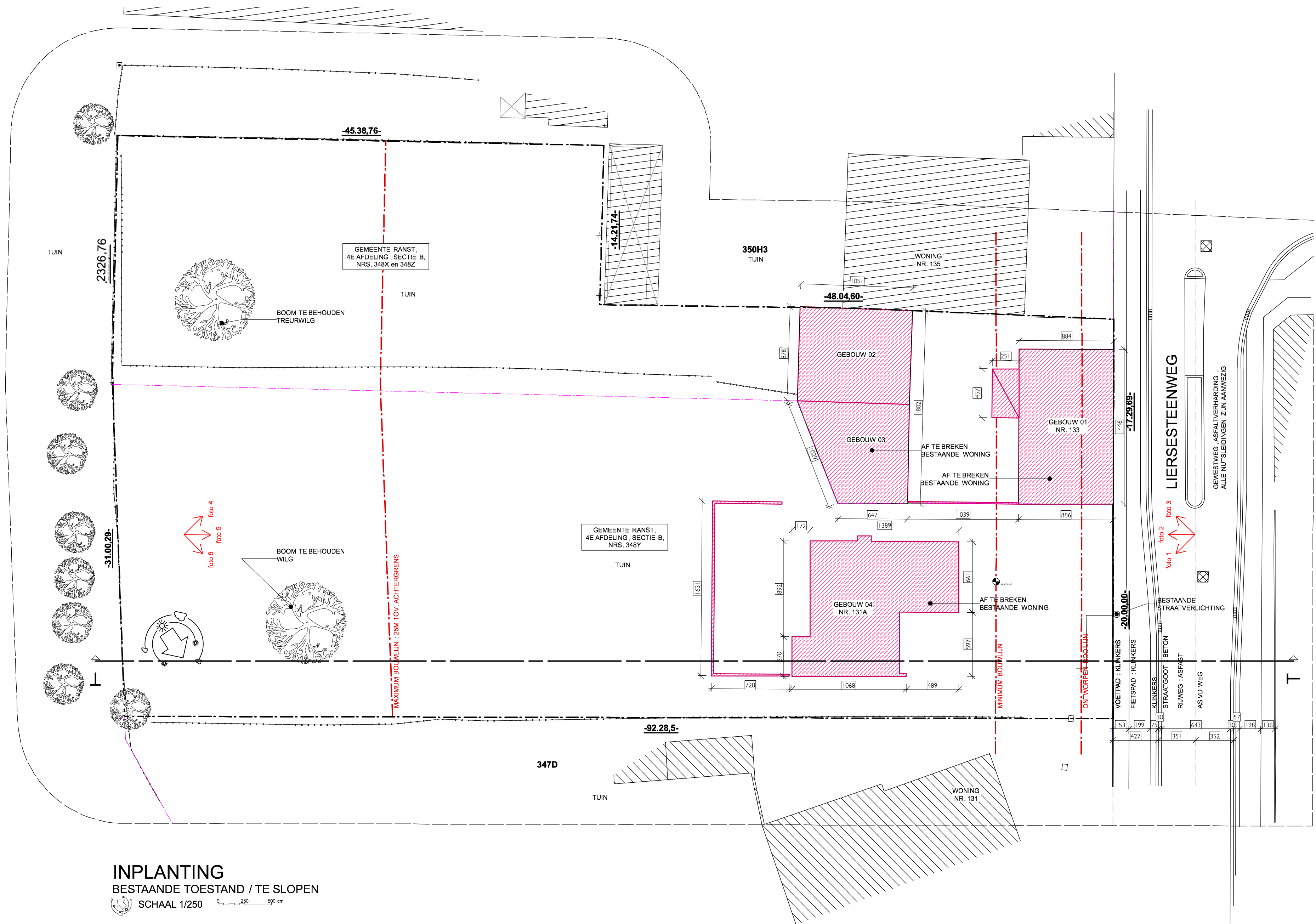
6 Lijst van plannen

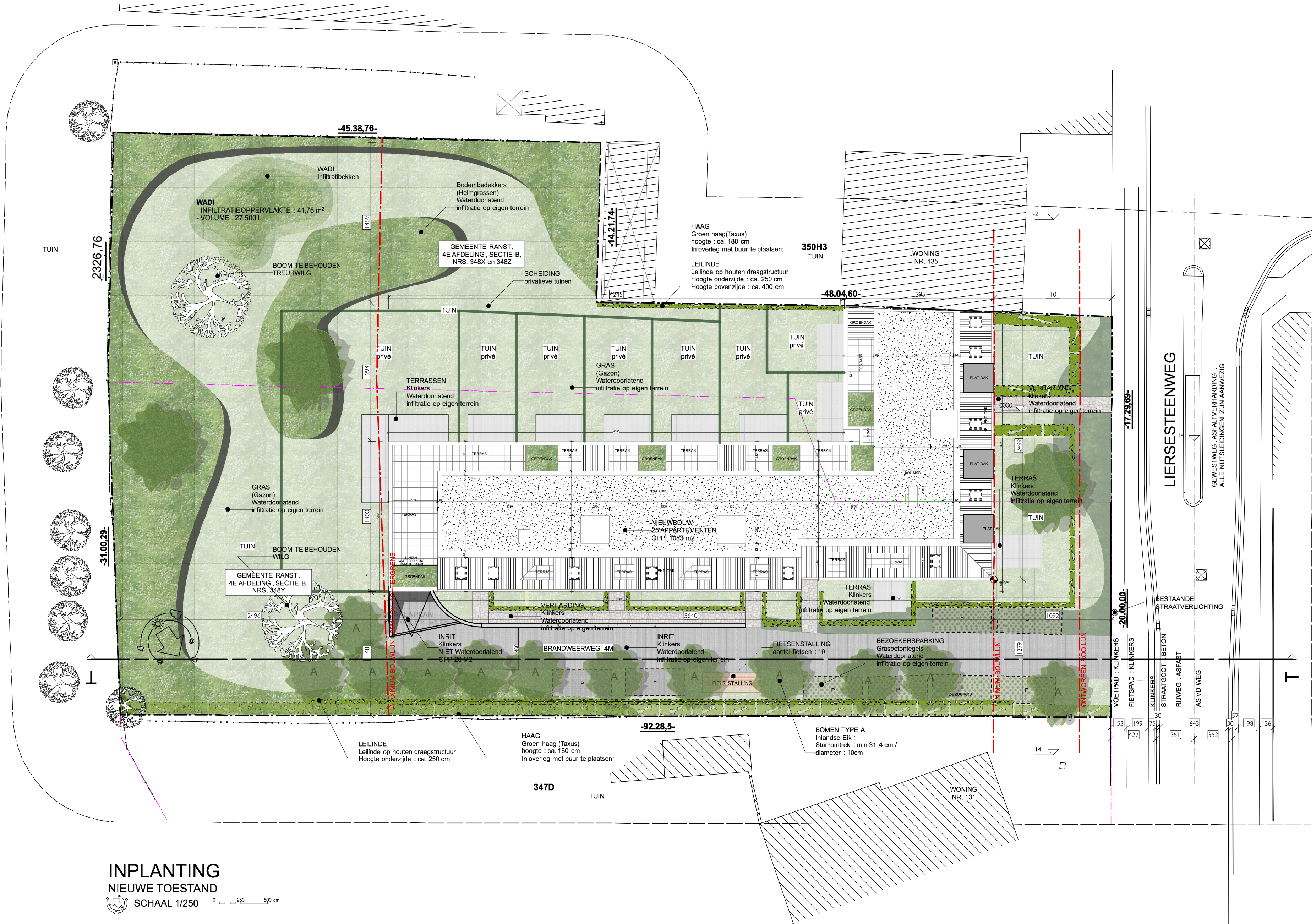
Plan nr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1:10000	digitaal	07/07/2018
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2017.	1:1500	digitaal	07/07/2018
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1:1000	digitaal	07/07/2018
0004	Gekende verstoorde zones binnen het projectgebied.	1:1000	digitaal	07/07/2018
0005	Inplantingsplan bestaande situatie projectgebied.	1:500	digitaal	07/07/2018
0006	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1:500	digitaal	07/07/2018
0007	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m.	1:45000	digitaal	07/07/2018
0008	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m (Detail).	1:1300	digitaal	07/07/2018
0009	Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	1:30000	digitaal	07/07/2018
0010	Projectgebied op de quartair geologische kaart.	1:10000	digitaal	07/07/2018
0011	Projectgebied op de bodemtypekaart.	1:4000	digitaal	07/07/2018
0012	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, opname 2016.	1:10000	digitaal	07/07/2018
0013	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten.	1:10000	digitaal	07/07/2018
0014	Projectgebied op de landgebruikskaart (bodembebruiksbestand), opname 2001.	1:4000	digitaal	07/07/2018
0015	Projectgebied op het gewestplan.	1:5000	digitaal	07/07/2018
0016	Projectgebied op kaart van Ferraris.	1:5000	analoog	07/07/2018
0017	Projectgebied op Atlas der Buurtwegen	1:1500	analoog	07/07/2018
0018	Projectgebied op topografische kaart van Vandermaelen.	1:7000	analoog	07/07/2018
0019	Projectgebied op luchtfoto uit 1971.	1:2000	digitaal	07/07/2018
0020	Projectgebied op luchtfoto uit 1979-1990.	1:2000	digitaal	07/07/2018
0021	Projectgebied op orthofoto uit 2000 - 2003	1:2000	Digitaal	07/07/2018
0022	CAI-locaties ten opzichte van het projectgebied.	1:20000	digitaal	07/07/2018

7 Lijst van figuren

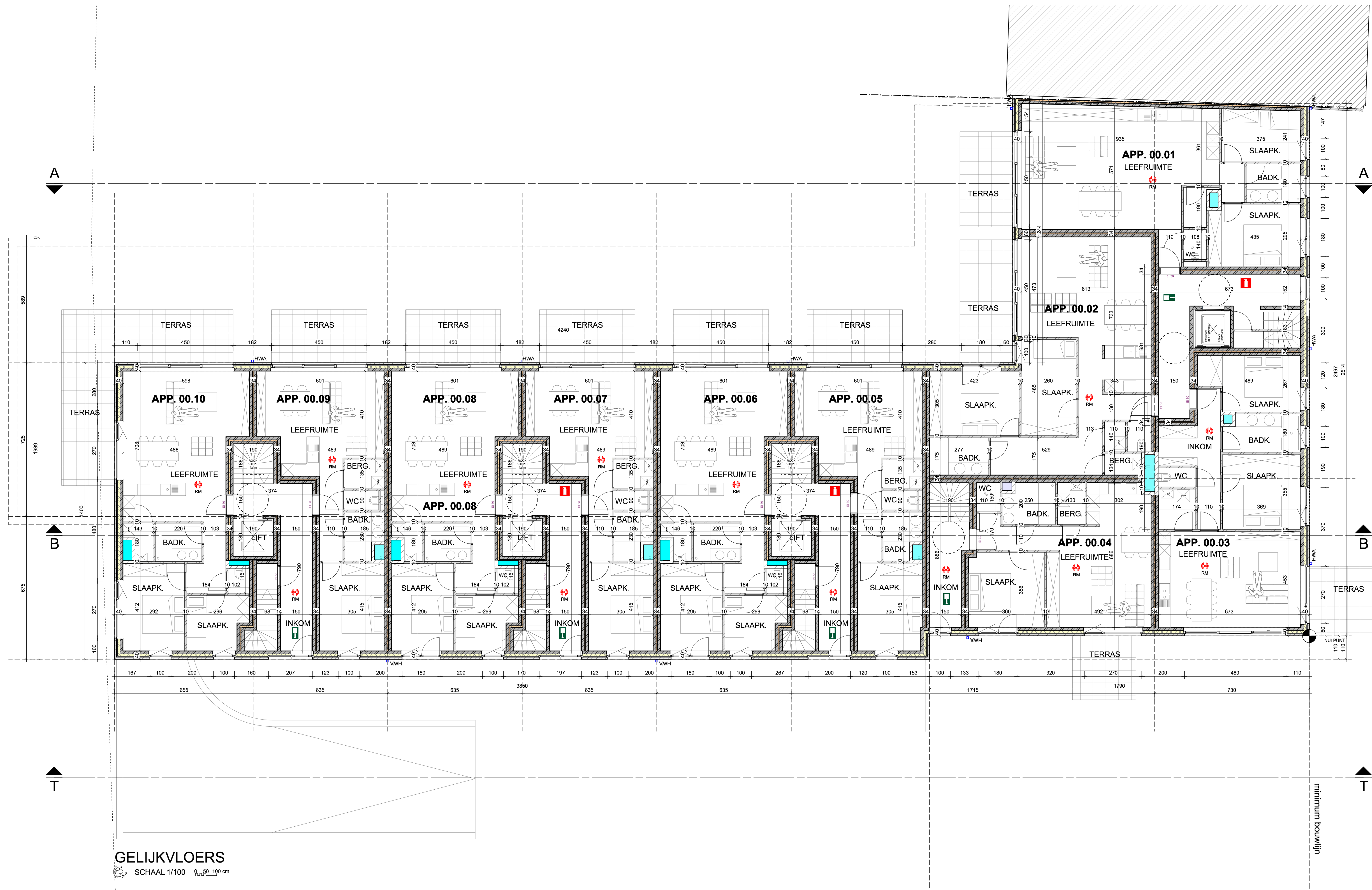
Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.	- 19 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 20 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 21 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 22 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 23 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 24 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 25 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 26 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 27 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 28 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 31 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris (detail).	- 31 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.	- 32 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 33 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 34 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971.	- 35 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1979 - 1990.	- 35 -
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 2000 - 2003.	- 36 -
Figuur 19. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 38 -

8 Bijlagen

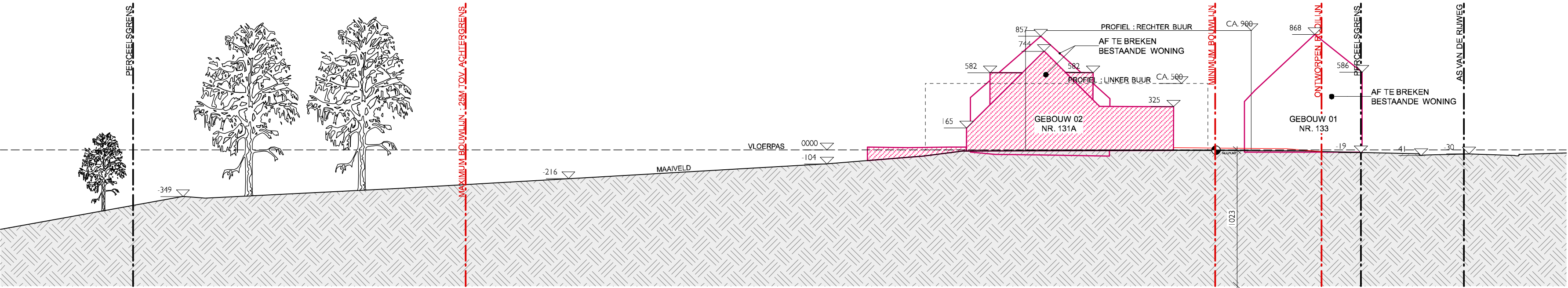
INPLANTING
NIEUWE TOESTAND
SCHAAL 1/250

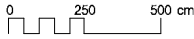
GELIJKVLOERS
SCHAAL 1/100 0, 50 100 cm

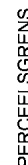

TERREINSNEDE TT
BESTAANDE TOESTAND / TE SLOPEN
SCHAAL 1/250

GEVEL RECHTS
SCHAAL 1/100 0, 50 100 cm